

Warunki podejmowania działalności gospodarczej w Czechach

Artykuł zapoznaje czytelnika z podstawowymi zasadami prowadzenia działalności gospodarczej w Czechach podając niezbędne informacje odnośnie stanu prawnego i warunków inwestowania. Czechy to kraj warty zainteresowania polskich inwestorów chociażby z tego powodu, że ogólnoswiatowa recesja ma w tym kraju łagodniejszy, niż w Polsce przebieg.

Czechy są sporo mniejsze od Polski, o ludności około 10,5 miliona, przy czym charakterystyczne jest, że już poczynając od czasów monarchii Austro – Węgierskiej, wyprzedzały Polskę sporo pod względem uprzemysłowienia, dochodu na głowę mieszkańca i aktywności eksportowej. To się w zasadzie nie zmieniło do dziś, jako że również w czasach naszej wspólnej z Czechami przynależności do RWPG, kraj ten notował dość wysoki poziom rozwoju gospodarczego, będąc obok NRD w czołówce gospodarczej demoludów. Po aksamitnej rewolucji, Czechy dość powoli i ostrożnie wkroczyły w okres przemian gospodarczych, dysponując jednak już na ich początku o wiele lepszym „wianem” w postaci stosunkowo nowoczesnej gospodarki. W każdym razie, według danych na koniec roku 2001, Czechy nadal mają wyższy, aniżeli Polska dochód na głowę mieszkańca, wyższy wskaźnik eksportu i wyższą dynamikę wzrostu.

Wskaźniki makroekonomiczne dla Czech za rok 2000 przedstawiają się następująco (dane Czeskiego Urzędu Statystycznego oraz Czeskiego Banku Narodowego):

- wzrost produktu krajowego brutto w cenach stałych o 2,7%,
- wzrost produkcji przemysłowej w cenach stałych o 4,9%,
- wzrost bezrobocia do poziomu 7,6%,
- wzrost płac nominalnych o 13% i płac realnych o 2,1%,
- wzrost eksportu w cenach bieżących o 19%,
- wzrost importu w cenach bieżących o 12,5%,
- ujemne saldo bilansu płatniczego - 2,7 mld USD,
- ujemne saldo bilansu handlowego - 134,7 mld CZK.

Jak widać, większość z nich wygląda lepiej, aniżeli odnośne wskaźniki podawane przez GUS w naszym kraju.

Wielu polskich przedsiębiorców spogląda w kierunku naszych południowych sąsiadów licząc, że w okresie recesji znajdzie tam obiecujące rynki zbytu na swoje towary. I rzeczywiście, Polska lokuje na rynku czeskim towary za około 1,5 miliarda dolarów, co stawia Czechy jako naszego importera zaraz za wysoko uprzemysłowionymi krajami Wspólnoty Europejskiej. Towary polskie mają na rynku czeskim ustaloną markę i to samo dotyczy również wielu usług eksportowych, które były i są specjalnością naszego kraju. Należy w tym miejscu podkreślić, że przynajmniej w roku 2000 Czechy były jednym z niewielu krajów, z którymi zanotowaliśmy dodatni bilans handlowy.

Co mówią przepisy

Podejmowanie działalności gospodarczej w Czechach przez Polaków jest względnie łatwe z kilku powodów.

Po pierwsze, łączy nas z Czechami podobieństwo języka, wspólne punkty w historii dziejów, liczna polska diaspora.

Po drugie, Czesi podobnie jak Polacy, konstruując swój system prawny, w dużej mierze czerpią z dorobku nauki prawa niemieckiego, przy czym dla Czech i sporej części Polski istniało kiedyś wspólne ustawodawstwo, w uproszczeniu „austrowęgierskie”. Stąd też daje się zauważyć pewna zbieżność w regulacji prawnej działalności gospodarczej w Polsce i Czechach, co znakomicie ułatwia poruszanie się po czeskim systemie prawa, jako że poruszanie to ma w dużej mierze charakter intuicyjny.

Po trzecie, pomiędzy naszymi krajami istnieje szereg zawartych wiążących umów międzynarodowych, których zadaniem jest ułatwić wzajemne kontakty gospodarcze.

Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej w Czechach przez przedsiębiorców zagranicznych regulują obecnie następujące akty prawne:

- ustawa kodeks handlowy - obchodny zákoník, Dz.U. nr 513/1991 wraz z późniejszymi zmianami. Zgodnie z tą ustawą, osoby zagraniczne (zarówno prawne jak i jednostki organizacyjne nie posiadające osobowości prawnej) mogą prowadzić działalność gospodarczą na tych samych warunkach co podmioty czeskie, o ile ustawa nie stanowi inaczej,

- ustawa kodeks cywilny - občanský zákoník Dz. U. Nr 40/1964 z późn. zmianami, w zakresie czynności prawnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej,
- ustawa o prowadzeniu działalności gospodarczej - živnostenský zákon, Dz. U. nr 455/1991 wraz z późniejszymi zmianami. Ustawa ta umożliwia prowadzenie działalności gospodarczej na terenie Republiki Czeskiej przez osoby fizyczne zamieszkałe lub osoby prawne mające swoją siedzibę poza Czechami na takich samych warunkach jak podmioty czeskie o ile ustawa nie stanowi inaczej,
- ustawa o przedsiębiorczości osób fizycznych, Dz. U. 105/1990
- ustawa dewizowa Dz.U. nr 219/1995 ze zmianami, która określa pojęcie bezpośredniej inwestycji,
- ustawa o ochronie współzawodnictwa gospodarczego z 1991 roku, Dz. U. nr 63 z 1991 roku ze zmianami,

Oczywiście, podobnie jak i w naszym kraju mamy w Czechach do czynienia z pewnym przeregulowaniem działalności gospodarczej przez przepisy prawa, w związku z czym wyżej podane akty prawne są uzupełnione dodatkowymi aktami normatywnymi, i to zarówno rangi ustawowej, jak i niższej.

Jeżeli natomiast idzie o umowy międzynarodowe, jakie zostały zawarte pomiędzy Czechami a Polską, wypada stwierdzić, iż ożywiona działalność na tym polu datuje się już od roku 1925, kiedy to zawarto pomiędzy Rzeczpospolitą Polską a Republiką Czeskosłowacką Konwencję Handlową, podpisaną w Warszawie dnia 23 kwietnia 1925 r. W chwili obecnej pomiędzy naszymi krajami nadal obowiązuje sporo umów międzynarodowych, spośród których interesujące z punktu widzenia przedsiębiorcy są następujące traktaty:

- Umowa w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku, zawarta w Warszawie 24 czerwca 1993, Dz. U. nr 47 z 1994,
- Umowa o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji, zawarta w Budapeszcie 16 lipca 1993 roku, Dz. U. nr 97 z 1994,
- Umowa o wzajemnej pomocy w sprawach celnych, zawarta w Warszawie 15 maja 1996, Dz. U. nr 48 z 1998,
- Umowa o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, zawarta w Warszawie

21 grudnia 1987, Dz. U. nr 39 z 1989, ta ostatnia zawarta jeszcze z Czechosłowacją.

Jak wynika z powyższego wykazu, polski przedsiębiorca chcący zainwestować na rynku czeskim musi przewertować sporo aktów prawnych chcąc wyrobić sobie zdanie na temat ewentualnych praw i obowiązków, jakie będzie miał po wejściu z inwestycją do Republiki Czeskiej.

Jak szukać przepisów

Przedsiębiorca chcący działać na rynku czeskim napotyka w pierwszej kolejności na problem braku jakichkolwiek aktualnych informacji dotyczących regulacji prawnych obowiązujących na terenie Czech. W zasadzie brak jest w Polsce monografii omawiających zasady działalności gospodarczej w Czechach, co w równym stopniu dotyczy też naszych innych sąsiadów, brak też jest publikacji w charakterze popularnym.

Czeski internet nie ułatwia bynajmniej odnajdywania informacji na temat przepisów obowiązujących w tym kraju. Generalnie można stwierdzić, że mniej jest stron, czy portali, które podobnie jak w Polsce, za darmo udostępniały by swoje zasoby prawne. Brakuje też wortali tematycznych, podobnych do polskiego Infora, a te które są, zarówno pod względem jakości „contentu” jak i grafiki pozostają sporo w tyle za polskimi. W każdym razie przepisy prawne obowiązujące w Czechach między innymi można znaleźć pod następującymi adresami: www.sbirky.cz, www.sbirka.cz, www.zlatestranky.cz, www.czech.cz, www.doingbusiness.cz oraz www.abc.cz. Przepisy te w większości wypadków są podane jedynie w czeskiej wersji językowej, za wersje anglojęzyczne trzeba zaś płacić. Zastanawia brak przepisów czeskich przetłumaczonych na język polski, co znakomicie ułatwiłoby orientację w niuansach czeskiego prawa. Jednak zarzut ten w równym stopniu można postawić Polakom, jako że w Polsce również nie ma strony www, na której Czech mógłby w swoim języku przeczytać o polskich regulacjach prawnych.

Jeśli idzie o wyspecjalizowane instytucje zajmujące się wspomaganie inwestycji, to na terenie samych Czech pomocy merytorycznej udzielają Czeskie Izby Handlowe, np. w Ostrawie i Ołomuńcu, w Polsce zaś Ambasada Czech, Konsulaty i afiliowane przy nich jednostki organizacyjne zajmujące się współpracą kulturalną i gospodarczą. Jednak organy te z racji swej przede wszystkim reprezentacyjnej i

administracyjnej funkcji nie są w stanie udzielać porad wszystkim chętnym. Z tego powodu pojawiają się w naszym kraju, szczególnie w jego południowej części, organizacje tworzone przy współpracy samorządów, lub też tworzone wyłącznie z inicjatywy osób prywatnych, których zadaniem jest ułatwianie wymiany gospodarczej i pomoc przedsiębiorcom z obu naszych krajów. Niemniej jednak organizacje te w zasadzie pozbawione są fachowej pomocy polskich prawników i nader często korzystają z usług kancelarii czeskich. Dla prawników polskich bowiem prawo czeskie zdaje się być swego rodzaju tabula rasa, po której poruszają się po omacku, co w tym samym stopniu jest winą nieobecności w programach studiów chociażby podstawowych zagadnień dotyczących systemów prawnych naszych sąsiadów, co brakiem zainteresowania polskich inwestorów rynkiem czeskim. W związku z powyższym, najrozsądniejszą radą jest korzystać z pomocy polskich kancelarii posiadających stowarzyszone kancelarie w Czechach.

Ramy prawne działalności gospodarczej osób zagranicznych w Czechach.

Aktem noszącym miano „czeskiej konstytucji gospodarczej” jest ustawa z 1991 roku o działalności gospodarczej. Zgodnie z jej brzmieniem, działalnością gospodarczą jest jakakolwiek systematyczna działalność zarobkowa, prowadzona na własny rachunek, we własnym imieniu oraz na własną odpowiedzialność. Zapis ten, jak widać ma sens zbliżony do przepisów art. 2 ust. 1 i 2 polskiej ustawy z 1999 roku – Prawo działalności gospodarczej. Z kolei w Czechach nieco inaczej, niż w Polsce ujęto to, co nie jest traktowane jako działalność gospodarcza. Zgodnie z czeskimi przepisami, działalnością gospodarczą nie są między innymi działania zastrzeżone na mocy prawa na rzecz państwa, samorządu terytorialnego lub specyficznej osoby prawnej (np. handel i produkcja tytoniu, soli, alkoholu, usługi pocztowe), korzystanie z własności umysłowej wyłącznie w ramach publikowania i odtwarzania (np. twórcy utworów), wykonywanie tzw. wolnych zawodów np. prawnika, lekarza, rzecznika patentowego, rzeczoznawcy, tłumacza. Ponadto z pojęcia działalności gospodarczej wyjęto działalność bankową uregulowaną w przepisach prawa bankowego, działalność zakładów ubezpieczeń oraz giełd.

W odniesieniu do zagranicznych osób prawnych postanowienia prawa oparte są na zasadzie równouprawnienia zagranicznych przedsiębiorców z czeskimi przedsiębiorcami. Zasadniczo, osoby zagraniczne mogą prowadzić w Czechach działalność gospodarczą w równym zakresie i na tych samych warunkach co czescy przedsiębiorcy, za wyjątkiem tych sytuacji, kiedy czeskie prawo ustanawia odrębne regulacje. W pierwszej mierze zastrzeżenie to dotyczy koncesji na prowadzenie działalności w niektórych sektorach gospodarki. Zagraniczni przedsiębiorcy mogą prowadzić na terenie Czech działalność gospodarczą jako osoby fizyczne będące przedsiębiorcami, mogą na terenie Czech tworzyć swoje oddziały i filie, nadto zaś mogą uczestniczyć jako wspólnicy lub udziałowcy czeskich przedsiębiorców, w tym spółek handlowych.

Przepisy w zasadzie wymagają, ażeby przedsiębiorca podejmujący działalność gospodarczą dysponował pełną zdolnością do czynności prawnych, a jeżeli podejmowana działalność wymaga dowodu specjalnych umiejętności czy kwalifikacji, to niezbędne jest uzyskanie tego dowodu przed rozpoczęciem tej działalności. Wymóg ten w tym samym stopniu dotyczy osób fizycznych, jak i spółek handlowych. Przedsiębiorca będący osobą fizyczną, ale również działający w innej formie, jeśli planuje podjąć działalność gospodarczą w dziedzinie podlegającej koncesjonowaniu lub objętej zezwoleniami, musi wystąpić o uzyskanie takiej koncesji lub zezwolenia do właściwego urzędu do spraw działalności gospodarczej.

Zgodnie ze zmianami przepisów dokonаныmi w roku 2000, obywatele innych krajów są uważani za osoby czeskie, o ile posiadają na terenie Czech miejsce stałego pobytu. Obcokrajowiec, lub osoba prawna zagraniczna podejmująca działalność gospodarczą na obszarze Czech i legitymująca się dokumentami stwierdzającymi uprawnienia do wykonywania danego zawodu lub danej działalności w języku ojczystym, musi w trakcie procedury rejestracyjnej dołączyć do tych dokumentów ich tłumaczenie poświadczone przez tłumacza przysięgłego. Podobnie rzecz ma się z oryginałami podpisów i pieczętek. Jeżeli idzie o organy osób prawnych, to osoba fizyczna będąca członkiem takiego organu, a nie będąca obywatelem czeskim, musi wykazać znajomość języka czeskiego w ramach przesłuchania przez urzędem ds. działalności gospodarczej, musi również posiadać zezwolenie na stały pobyt w Republice Czeskiej.

Przeprowadzenie wobec przedsiębiorcy postępowania upadłościowego zakończonego prawomocnym postanowieniem o ogłoszeniu upadłości wyklucza przedsiębiorcę z działalności gospodarczej na trzy lata.

Ochrona konkurencji w Czechach jest realizowana na mocy stosownych ustaw, które zabraniają dokonywania czynów nieuczciwej konkurencji, to jest takich, które negatywnie mogą wpłynąć na rynek oraz interesy działających na nim przedsiębiorców oraz konsumentów. Osoba narażona na szkodę poprzez czyn nieuczciwej konkurencji może domagać się stosownego odszkodowania, nadto zaś w pewnych wypadkach przedsiębiorca dokonujący czynu nieuczciwej konkurencji może ponieść odpowiedzialność karną. W ramach ochrony konkurencji realizowane jest też przeciwdziałanie praktykom monopolistycznym. Zwalczaniem tych praktyk zajmuje się urząd podobny w swoich kompetencjach do polskiego Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów

Prawo spółek

Czeski kodeks handlowy został uchwalony w roku 1991, kiedy w Polsce obowiązywało jeszcze przedwojenne rozporządzenie Prezydenta RP z 1934 Kodeks handlowy, zaś do życia przywrócono właśnie zapomnianą przez poprzednich lat trzydzieści spółkę komandytową. Data uchwalenia czeskiego kodeksu sugeruje – nie bez podstaw – że jest to akt prawny nowoczesny, hołdujący jednak myśli prawniczej z innej epoki. W każdym razie w porównaniu z nową polską regulacją z 15 września 2000 roku dotyczącą spółek handlowych, czeski akt prawny wydaje się staroświecki i mało elastyczny. Czeski kodeks był jednak w ostatnich latach kilkakrotnie nowelizowany pod kątem zbliżenia jego przepisów do norm unijnych. Kodeks stanowi bazę normatywną dla regulacji takich zagadnień prawa spółek jak: ustrój i działalność gospodarcza spółek handlowych, w tym również spółek zagranicznych, zasady współzawodnictwa gospodarczego (szerzej zagadnienie to regulują przepisy odrębne) oraz kwestie rejestru handlowego.

W odniesieniu do zagranicznych spółek handlowych, podobnie jak w odniesieniu do osób fizycznych postanowienia kodeksu oparte są na zasadzie równouprawnienia zagranicznych spółek z czeskimi. Zagraniczne spółki, zarówno osobowe, jak i kapitałowe mogą prowadzić działalność gospodarczą w formie filii osoby zagranicznej, lub jako wspólnicy czy

udziałowcy (akcjonariusze) czeskich spółek. Uczestnictwo to zgodnie z przepisami może być realizowane poprzez posiadanie akcji istniejącej czeskiej spółki akcyjnej, lub udziałów w czeskiej spółce z ograniczoną odpowiedzialnością, uczestniczenie jako komandytariusz, komplementariusz lub wspólnik we wcześniej założonej czeskiej handlowej spółce osobowej, czy wreszcie poprzez założenie czeskiej osoby prawnej wspólnie z innymi zagranicznymi lub czeskimi przedsiębiorcami.

Kodeks handlowy wyróżnia obecnie następujące spółki handlowe:

- spółka jawna (w sensie normatywnym bardziej zbliżona do polskiej regulacji dotyczącej spółki cywilnej),
- spółka komandytowa,
jako spółki osobowe nie posiadające osobowości prawnej, w których zarząd spółką sprawują w zasadzie sami wspólnicy, sami też odpowiadają za jej zobowiązania.
- spółka z ograniczoną odpowiedzialnością, dla której minimalny kapitał zakładowy wynosi 100000,00 koron czeskich,
- spółka akcyjna, dla której minimalny kapitał zakładowy wynosi 1 milion koron czeskich,

jako spółki kapitałowe, wyposażone w osobowość prawną, wyodrębnioną strukturę organizacyjną i majątek, odpowiadające za swe zobowiązania w zasadzie własnym majątkiem.

Siedziba spółki zagranicznej założonej zgodnie z prawem właściwym i posiadającej dotychczas siedzibę za granicą Czech, może zostać przeniesiona do tego kraju, przez co stanie się ona osobą czeską w rozumieniu stosownych przepisów. Warunkiem uznania takiego przeniesienia za skuteczne jest dokonanie zgłoszenia w czeskim rejestrze handlowym. Stosunki wewnętrzne w takiej przeniesionej do Czech spółki lub innej osoby zagranicznej nie będącej osobą fizyczną mogą opierać się na regulacjach przepisów, zgodnie z którymi dana powstała, natomiast zobowiązania akcjonariuszy, udziałowców, lub wspólników spółek osobowych wobec osób trzecich nie mogą być uregulowane mniej korzystnie od stosownych regulacji czeskich odnoszących się do danego typu spółki czy innej jednostki organizacyjnej.

Przy zakładaniu spółki handlowej na terenie Czech należy oprócz wymienionych wyżej ustaw wziąć pod uwagę dodatkowo następujące akty prawne: ustawę o obcokrajowcach z roku 1992, Dz. U. nr 123/1992, oraz ustawę z konkursie i wyrównaniu z roku 1991 (odpowiednik polskich

przepisów prawa upadłościowego i układowego), Dz. U. nr 328/1991. Zakładanie spółki na terenie Czech składa się z następujących etapów:

- założenie spółki poprzez sporządzenie aktu założycielskiego, jako jedno lub wielostronny akt wspólników tej spółki,
- zebranie kapitału, jeśli jest wymagany, lub wkładów do spółek osobowych,
- zgłoszenie spółki do czeskiego rejestru handlowego; rejestr ten prowadzony jest przez właściwe terytorialnie sądy okręgowe. Dzień wpisania spółki do rejestru handlowego jest dniem powstania tej spółki, co nie odbiega w treści od polskiej regulacji w tym zakresie.

Prawo czeskie zapewnia przedsiębiorcy zagranicznemu, w tym również spółkom ochronę majątku. Majątek osoby zagranicznej związany z działalnością gospodarczą w Czechach jak również majątek przedsiębiorcy, w którym udział ma przedsiębiorca zagraniczny może zostać wywłaszczony tylko na podstawie ustawy w celu realizacji interesu publicznego, którego nie można zaspokoić inaczej, aniżeli poprzez wywłaszczenie. Decyzje wywłaszczeniowe podlegają kontroli sądowej. W każdym wypadku wywłaszczenia przepisy stanowią, iż właściciel wywłaszczonego majątku musi bez zwłoki otrzymać odszkodowanie odpowiadające pełnej wartości rynkowej majątku, przy czym odszkodowanie to może zostać wytransferowane za granicę w walucie wymiennej. Jak widać, przepisy dotyczące wywłaszczenia stanowią solidne zabezpieczenie własności osób zagranicznych w Czechach, zaś ich bezwzględnie obowiązujący charakter jest z pewnością reakcją na dekrety wywłaszczeniowe dotyczące przedsiębiorstw, jakie po zakończeniu drugiej wojny światowej w dużych ilościach podpisywał Edward Benesz.

Działalność osób fizycznych

Jeśli idzie o podejmowanie działalności gospodarczej przez osoby fizyczne na terenie Czech, to zagraniczna osoba fizyczna winna wystąpić ze zgłoszeniem tej działalności do właściwego terytorialnie urzędu ds. działalności gospodarczej. Jeżeli wykonywanie działalności gospodarczej wymaga zezwolenia, lub koncesji, przed jej podjęciem również trzeba uzyskać taką koncesję. Decyzje odnośnie wydania zezwolenia jak i koncesji są decyzjami administracyjnymi i podlegają weryfikacji w postępowaniu odwoławczym, co w praktyce oznacza, że czeskie urzędy tylko w naprawdę

uzasadnionych wypadkach odmawiają wydania zezwolenia czy udzielenia koncesji. Zagraniczna osoba fizyczna chcąc podjąć działalność gospodarczą winna co do zasady mieć pełną zdolność do czynności prawnych, wykazać się znajomością języka czeskiego i posiadać zezwolenie na pobyt stały na terenie Czech. Oprócz dokonania rejestracji we właściwym urzędzie ds. działalności gospodarczej, należy dokonać rejestracji prowadzonej działalności gospodarczej w rejestrze handlowym. Zasady prawa czeskiego przewidują, iż zagraniczny przedsiębiorca będący osobą fizyczną tylko wtedy może prowadzić działalność gospodarczą w Czechach i korzystać z ochrony prawa, jeśli posiada stosowny wpis do rejestru.

Podatki

Z dniem 1 stycznia 1993 roku, w Republice Czeskiej wszedł w życie zupełnie nowy system podatkowy zrywający z poprzednią rzeczywistością społeczną. System ten został oparty na zasadach obowiązujących ówczynie w Unii Europejskiej. Na czeski system podatkowy składają się, podobnie jak w Polsce, następujące podatki: podatek od towarów i usług (DPH), podatek akcyzowy, podatek importowy, podatek dochodowy od osób fizycznych oraz podatek od dochodów korporacyjnych, podatek drogowy, podatek od nieruchomości, podatek od spadków i darowizn oraz różnego typu opłaty o charakterze administracyjnym. Aktualnie czeski system podatkowy opiera się na następujących aktach prawnych:

- Ustawa z 1992 roku o systemie podatkowym, Dz. U. nr 212/1992 ze zmianami,
- Ustawa z 1992 roku o podatkach i opłatach administracyjnych Dz. U. nr 337/1992, tekst jednolity Dz. U. nr 66/1995 z późn. zmianami,
- Ustawa o podatku od nieruchomości z 1992 roku, Dz. U. nr 338/1992, tekst jednolity Dz. U. nr 174/1995 ze zmianami,
- Ustawa o podatku drogowym z 1993, Dz. U. nr 16/1993, tekst jednolity Dz. U. nr 190/1998,
- Ustawa o podatku od spadków i darowizn z 1992 roku, Dz. U. nr 357/1992, tekst jednolity Dz. U. nr 232/1996 ze zmianami,
- Ustawa o podatkach dochodowych z 1992 roku, Dz. U. nr 586, tekst jednolity Dz. U. nr 22/1998 ze zmianami,
- Ustawa o podatku akcyzowym z 1992 roku Dz. U. nr 199/1993, tekst jednolity Dz. U. nr 198/1998 ze zmianami,

- Ustawa z 1992 roku o podatku od towarów i usług, Dz. U. nr 588/1992, tekst jednolity Dz. U. nr 199/1998 ze zmianami.

System ten z wielu względów jest podobny do systemu polskiego, przy czym dla podatku dochodowego od osób fizycznych charakterystyczna jest większa ilość progów podatkowych (6 progów pomiędzy 15% a 44%), zaś dla podatku korporacyjnego stopniowy spadek wysokości tego podatku (od 42% w roku 1994 w dół). Podatek DPH, czyli polski VAT obejmuje towary i usługi zakupione na terenie Republiki Czeskiej, oraz zaimportowane na jej obszar. Istnieją obecnie dwie stawki tego podatku, podstawowa w wysokości 23% oraz stawka ulgowa obejmująca większość produktów żywnościowych, paliwa, usługi oraz farmaceutyki.

Cła w Czechach, kraju będącym członkiem organizacji GATT pozostają zgodne z dyrektywami tej organizacji, przy czym dodatkowo należy brać pod uwagę rozmaite umowy dotyczące wymiany bezcłowej, których sygnatariuszem są nasi południowi sąsiedzi.

Transfer kapitału

Ustawa dewizowa, która weszła w życie z dniem 1 stycznia 1995 wprowadziła wymienialność czeskiej korony. Obecnie dla przedsiębiorcy dopuszczalne jest w Czechach zaciąganie kredytów z zagranicy bez pozwolenia dewizowego, posiadanie rachunku bankowego prowadzonego w dowolnej walucie wymienialnej oraz dokonywanie przelewów za granicę. W wielu wypadkach czeska ustawa zastąpiła pozwolenia dewizowe obowiązkiem powiadomienia odpowiedniego organu, co ułatwia obrót dewizowy. Jeśli idzie o zakładanie rachunków w bankach z siedzibą poza granicami Czech, to podobnie jak obecnie w Polsce dokonuje się tego za zgodą Czeskiego Banku Narodowego lub Ministerstwa Finansów. W dalszym ciągu istnieją ograniczenia w udzielaniu pożyczek i gwarancji osobom zagranicznym, inwestowanie inne niż bezpośrednio w krajach obcych oraz zakup akcji spółek zagranicznych inaczej, niż za pośrednictwem czeskich biur maklerskich. Ustawa dewizowa w pełni zliberalizowała jednostronne transfery dewizowe, zezwalając m.in. na przelewy kapitału, spadków, alimentów i chesnego oraz płatności za dostarczone towary lub zrealizowane usługi do krajów obcych.

Wwożenie kapitału do Czech nie podlega w zasadzie ograniczeniom, przy czym istnieją pewne ograniczenia co do zakresu tego, w co osoba zagraniczna może zainwestować wwieziony kapitał. Takie ograniczenia

istnieją m.in. w odniesieniu do zakupu nieruchomości, inwestycjach w bankowości, komunikacji lotniczej, telekomunikacji, loteriach i innych grach losowych.

Dochody uzyskiwane z tytułu działalności gospodarczej prowadzonej przez osoby zagraniczne na terenie Czech oraz dochody z tytułu uczestnictwa w spółkach kapitałowych można swobodnie transferować za powiadomieniem do innych krajów. Niedopuszczalne jest jedynie wywożenie bez zgłoszenia gotówki w kwotach powyżej 200 tysięcy koron oraz czeków podróżnych o tej samej wartości i złotych monet w ilości powyżej 10 sztuk.

Nieruchomości

Aktualnie nadal obowiązują ograniczenia w nabywaniu nieruchomości przez osoby nie mające prawa stałego pobytu na terenie Czech (za wyjątkiem obywateli czeskich mieszkających za granicą). Osoby bez prawa stałego pobytu na terenie Czech (w tym również osoby prawne nie mające siedziby na terenie Czech) własność nieruchomości nabyć mogą jedynie w wyniku spadku, na potrzeby ambasady zagranicznej (na zasadzie wzajemności), jeżeli nieruchomość stanowi współwłasność małżonków, z których jeden nie jest rezydentem czeskim, lub jeżeli uzyska je od współmałżonka, jego rodziców lub dziadków, poprzez wymianę posiadanej już nieruchomości krajowej na inną nieruchomość o tej samej wielkości i wartości, na podstawie przysługującego prawa pierwokupu, jeżeli na terenie nieruchomości osoba zagraniczna wybudowała budynek oraz wreszcie w przypadkach określonych przez szczególne przepisy prawa, w tym przepisy dotyczące prywatyzacji.

Umowy pomiędzy Polską a Czechami

Dla przedsiębiorców polskich zamierzających działać na terenie Czech istotne będą wszystkie wymienione powyżej umowy międzynarodowe. W szczególności dla przedsiębiorcy będzie mieć znaczenie Umowa w sprawie unikania podwójnego opodatkowania w zakresie podatków od dochodu i majątku z 1993 roku. Umowa dotyczy, bez względu na sposób poboru, podatków od dochodu i od majątku, które pobiera się na rzecz każdego z sygnatariuszy umowy, jego jednostek terytorialnych lub władz lokalnych.

Zgodnie z umową, za podatki od dochodu i od majątku uważa się wszystkie podatki, które pobiera się od całego dochodu, od całego majątku albo od części dochodu lub majątku, włączając podatki od zysku z przeniesienia tytułu własności majątku ruchomego lub nieruchomego, podatki od ogólnych kwot wynagrodzeń wypłacanych przez przedsiębiorstwa, jak również podatki od przyrostu majątku. Zgodnie z tą umową, polscy przedsiębiorcy inwestujący na terenie Czech są przez tamtejsze prawo podatkowe traktowani na równi z obywatelami i przedsiębiorcami czeskimi, podlegają zatem tym samym obciążeniom i mają takie same obowiązki. Zasady ustalone umową w odniesieniu do dochodów przedsiębiorców głoszą, iż zyski przedsiębiorstwa mającego siedzibę na terenie Polski lub Czech będą podlegać opodatkowaniu tylko w tym państwie, w którym znajduje się ich siedziba, chyba że przedsiębiorstwo prowadzi działalność na terenie drugiego państwa przez położony tam zakład. Jeżeli przedsiębiorstwo wykonuje działalność w ten sposób, zyski przedsiębiorstwa mogą być opodatkowane w drugim państwie, jednak tylko w takiej mierze, w jakiej mogą być przypisane temu zakładowi. Jeżeli przedsiębiorstwo z siedzibą w jednym państwie wykonuje działalność w drugim przez położony tam zakład, to w każdym państwie należy przypisać temu zakładowi takie zyski, jakie mógłby on osiągnąć, gdyby wykonywał taką samą lub podobną działalność w takich samych lub podobnych warunkach jako samodzielne przedsiębiorstwo i był całkowicie niezależny w stosunkach z przedsiębiorstwem, którego jest zakładem. Przy ustalaniu zysków zakładu dopuszczalne jest potrącenie nakładów ponoszonych dla tego zakładu, włącznie z kosztami zarządzania i ogólnymi kosztami administracyjnymi, niezależnie od tego, czy powstały w tym państwie, w którym leży zakład, czy gdzie indziej.

Z kolei Umowa o popieraniu i wzajemnej ochronie inwestycji z 1993 roku ustanawia korzystne warunki ochrony polskich inwestycji dokonywanych na terenie Czech. Umowa stanowi, że umawiające się państwa, Polska i Czechy, będą popierać i stwarzać korzystne warunki dla inwestorów drugiej strony, dokonujących inwestycji na jej terytorium, i będą dopuszczać takie inwestycje. Inwestycje dokonane przez inwestora jednego państwa będą traktowane w sposób uczciwy i sprawiedliwy i będą korzystały z pełnej ochrony i bezpieczeństwa na terytorium drugiego państwa. Umowa ta ustanawia zasadę traktowania narodowego inwestorów polskich w Czechach oraz klauzulę najwyższego uprzywilejowania, nadto zaś gwarantuje

odszkodowanie za ewentualne straty inwestorów poniesione w związku z dokonaniem wywłaszczeniem, niepokojami, stanem wyjątkowym i wojną na terenie Czech, oraz zapewnia wolność dokonywania transferów pieniężnych pomiędzy naszymi krajami.

Umowa o wzajemnej pomocy w sprawach celnych z roku 1996 dotyczy polskich przedsiębiorców o tyle, o ile ułatwia dokonywanie odpraw celnych poprzez współpracę służb celnych obu krajów i ustalenie polityki pobierania ceł, natomiast większe praktyczne znaczenie będzie miała Umowa o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych z 1987 roku. Umowa ta – nadal obowiązująca - stanowi, iż obywatele (oraz osoby prawne utworzone zgodnie z prawem tego państwa, na którego terytorium mają swoją siedzibę) jednego państwa korzystają na terytorium drugiego z takiej samej ochrony prawnej w sprawach osobistych i majątkowych, jaka przysługuje obywatelom (i osobom prawnym) tego państwa. Obywatele (oraz osoby prawne) jednego mają prawo swobodnego i nieskrępowanego zwracania się do organów drugiego państwa, właściwych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych, występowania przed nimi, wytaczania powództw, składania wniosków, jak również dokonywania innych czynności procesowych na tych samych warunkach, co obywatele i osoby prawne drugiego państwa. W praktyce dla polskiego przedsiębiorcy działającego w Czechach istotne są postanowienia Rozdziału trzeciego, piątego i szóstego powołanej wyżej umowy. Rozdział trzeci dotyczy spraw majątkowych, w tym takich zagadnień jak uznawanie formy czynności prawnej, dochodzenie odpowiedzialności ze zobowiązań umownych i czynów niedozwolonych. Z kolei Rozdział piąty dotyczący stosunków pracy ustanawia korzystną dla stron tych stosunków, w tym strony dominującej, jaką jest pracodawca, możliwość poddania tego stosunku regulacji prawa polskiego lub czeskiego zależnie od woli stron. Rozdział szósty traktując o kosztach procesowych ustanawia normę gwarancyjną mówiącą, iż od osoby zagranicznej wytaczającej powództwo nie można domagać się składania gwarancji zabezpieczenia kosztów postępowania tylko z tego powodu, że skarżący jest osobą prawa obcego.

Reasumując powyższe uwagi, wypada stwierdzić, że Czechy stworzyły korzystne warunki podejmowania inwestycji u siebie, które to

warunki zostały dodatkowo podkreślone szeregiem umów międzynarodowych.

*Aleksander Stuglik
autor jest prawnikiem Kancelarii B. Żuradzka z Katowic*